

ZAČLENĚNÍ GLOBÁLNÍCH TÉMAT DO PREGRADUÁLNÍ PŘÍPRAVY UČITELŮ

INTEGRATING GLOBAL ISSUES INTO PRE-SERVICE TEACHER TRAINING

Blanka Zemanová¹, Jana Stará¹

¹ Katedra preprimární a primární pedagogiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

Abstrakt

Způsob, jak jsou principy a témata globálního rozvojového vzdělávání (GRV) implementovány do devíti předmětů studijních programů pro budoucí učitele (se zaměřením na učitele 1. stupně ZŠ) na pěti vysokých školách v České republice (Univerzita Karlova, Masarykova univerzita, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Západočeská univerzita v Plzni a Univerzita Hradec Králové) byl zkoumán souborem kvalitativních metod. Prostřednictvím expertního posouzení sylabů předmětů a studijních materiálů s oporou o typologii Oxley & Morris (2013), pozorování výuky s oporou o koncept globální kompetence a rozhovorů s vysokoškolskými učiteli byla shromážděna data, která identifikují, jak jsou globální témata vyučována, s důrazem na cíle, obsah, pedagogické přístupy a metody a hodnocení budoucích učitelů.

Klíčová slova: globální vzdělávání, globální rozvojové vzdělávání, globální občanství, globální kompetence, pregraduální příprava učitelů

Abstract

The way in which the principles and themes of global development education (GDE) are implemented in nine courses of study programmes preparing pre-service teachers (with a focus on primary school student teachers) at five universities in the Czech Republic (Charles University, Masaryk University, University of South Bohemia in České Budějovice, University of West Bohemia in Pilsen and University of Hradec Králové) was investigated using a set of qualitative methods. Through expert review of course syllabi and course materials with support from Oxley & Morris' (2013) typology, classroom observation with

support from the concept of global competence, and interviews with university teachers, data was collected to identify how global topics are taught, with a focus on objectives, content, pedagogical approaches and methods, and assessment of pre-service teachers.

Keywords: *global education, global development education, global citizenship, global competences, undergraduate teacher training*

1 ÚVOD

Cílem výzkumného projektu je zprostředkovat vhled do reality výuky ve vybraných devíti předmětech studijních programů připravujících budoucí učitele (se zaměřením na učitele 1. stupně) na pěti vysokých školách v České republice s důrazem na cíle, obsah, pedagogické přístupy a metody a hodnocení budoucích učitelů.

2 TEORIE

V současném stále více propojeném světě překračuje pojetí občanství hranice národního státu (např. Gaudelli, 2016), proto se v posledních letech občanské vzdělávání zaměřuje na globální občanství (např. Gaudelli, 2016; Estellés & Fischman, 2021). Dá se říct, že cíle vzdělávání ke globálnímu občanství jsou „vznešené“ a často nereflktují překážky běžné vzdělávací praxe, možná i z toho důvodu mnoho studií potvrdilo, že učitelé mají nedostatek sebevědomí a pedagogických dovedností je implementovat (Estellés & Fischman, 2021). Oporou učitelům může být komplexní (kriteriální) rámec, který jim umožní implementovat globální témata do výuky (Yemini et al., 2019). Takovým rámcem byl ve výzkumném projektu rámec globální kompetence (Asia Society & OECD, 2018).

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Výběr předmětů vycházel z výzkumné zprávy (Zemanová et al., 2019), jejíž součástí je seznam předmětů, které začleňují principy a témata globálního rozvojového vzdělávání. Výběr tvoří 9 předmětů (7 z nich bylo zaměřených na studijní program učitelství pro 1. stupeň ZŠ) na 5 českých vysokých školách.

K shromáždění dat byl použit soubor kvalitativních metod – expertní posouzení sylabů vybraných předmětů (v rámci IS, SIS nebo STAG – informačních systémů vysokých škol) a studijních materiálů používaných ve výuce (např. videa, texty aj.) s oporou o typologii Oxley & Morris (2013), pozorování výuky v každém z vybraných předmětů (celkem 11 pozorování) s oporou o vytvořený pozorovací arch (viz koncept globální kompetence dle Asia Society & OECD, 2018; Tichnor-Wagner et al., 2016, 2019; Sokal & Parmigiani, 2022), individuálních rozhovorů s vysokoškolskými vyučujícími vybraných předmětů nebo externími lektory neziskových organizací (celkem 5 rozhovorů).

4 VÝSLEDKY

Ačkoliv by se mohly předměty zaměřit i na rozvoj učitelů jako globálních občanů a podpořit jejich zapojení do veřejného dění (např. Tichnor-Wagner, 2016; Estellés & Fischman, 2021), dá se říct, že ve vybraných předmětech je akcentovaný spíše rozvoj jejich didaktických kompetencí a často v oblasti výukových postupů, které mohou být považovány za inovativní (např. Yemini et al., 2019). Podle Tarrozi (2022) jsou garanty těchto inovativních a na hodnoty zaměřených postupů neziskové organizace. V souladu se zjištěními např. Tarozzi a Mallon (2019) je možné tvrdit, že právě neziskové organizace mají klíčovou roli ve vzdělávání budoucích učitelů, rozsah jejich působení je různý. Ačkoliv např. Tarozzi (2022) charakterizuje roli akademického sektoru jako vymezení klíčových pojmů, které mohou být ze strany neziskových organizací využívány nejasně, a dostatečné výzkumné uchopení oblasti globálního rozvojového vzdělávání, není tato role v Českém kontextu příliš patrná.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Ačkoliv se může zdát zaměření předmětu na didaktické oblasti logické (např. Tarozzi & Mallon, 2019), je v přípravě učitele oblast didaktických kompetencí dostatečně pokryta jinými předměty (obecnými a oborovými didaktikami). Je tedy otázkou, zda by se vybrané předměty neměly spíše orientovat na oblast rozvoje budoucího učitele jako globálního občana zapojeného do veřejného dění (Tichnor-Wagner, 2016).

PODĚKOVÁNÍ

Výzkumný projekt „Začlenění globálních rozvojových témat do pregraduální přípravy učitelů“ byl finančně podpořen v Česku rozvojovou agenturou a Ministerstvem zahraničních věcí ČR v rámci Zahraniční rozvojové spolupráce ČR v roce 2022.

6 LITERATURA

- Andreotti, V. (2006). *Soft versus Critical Global Citizenship Education*. Policy and Practice: A Development Education Review, 3, 40–51.
- Andreotti, V. (2015). Global Citizenship Education Otherwise: Pedagogical and Theoretical Insights. In Ali Abdi, Lynette Shultz, and Tashika Pillay (Eds.) *Decolonizing Global Citizenship Education*. Rotterdam: Sense Publishers, 221–229.
- Asia Society & OECD (2018). *Teaching for Global Competence in Rapidly Changing World*. <https://doi.org/10.1787/9789264289024-en>
- Boix-Mansilla, V. B., & Chua, F. S. (2017). Signature Pedagogies in Global Competence Education: Understanding Quality Teaching Practice. In *Educating for the 21st Century*. Springer.
- Conolly, J., Lehtomäki, E., & Scheunpflug, A. (2019). *Measuring Global Competencies: A Critical Assessment*. ANGEL Briefing Paper.
- Estellés, M. & Fischman, G. (2020). Who Needs Global Citizenship Education? A Review of the Literature on Teacher Education. *Journal of Teacher Education*. 10.
- Gaudelli, W. (2016). *Global Citizenship Education: Everyday Transcendence*. Routledge.
- Sokal, L., & Parmigiani, D. (2022). *Global Competence in Canadian Teacher Candidates*. Frontiers in Education (Lausanne), 7. Frontiers Media S.A.
- Tarozzi, M. & Mallon, B. (2019). Educating teachers towards global citizenship: A comparative study in four European countries. *London Review of Education*, 17(2), 112–125. <https://doi.org/10.18546/LRE.17.2.02>
- Tarozzi, M. (2022). Role of NGOs in Global Citizenship Education. In Bourn D. (Ed.), *The Bloomsbury Handbook of Global Education and Learning*. Bloomsbury, 133–148.

- Tichnor-Wagner, A., Parkhouse, H., Glazier, J., & Cain, J. M. (2016). Expanding Approaches to Teaching for Diversity and Social Justice in K-12 Education: Fostering Global Citizenship Across the Content Areas. *Education Policy Analysis Archives*, 24, 59. [Online]. Arizona State University. <https://doi.org/10.14507/epaa.24.2138>
- Tichnor-Wagner, A., Parkhouse, H., Glazier, J., & Cain, J. M. (2019). *Becoming a Globally Competent Teacher*. ASCD.
- Zemanová, B., Stará, J., & Hlavičková Z. (2019). *Principy a témata globálního rozvojového vzdělávání v pregraduální přípravě učitelů*. Výzkumná zpráva. Pedagogická fakulta UK.